

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

УДК 378.147:37.015

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-1-30-42

REGULATIONS ON ACADEMIC INTEGRITY: IMPLEMENTATION PROBLEMS

ПОЛОЖЕННЯ ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ

Oksana ZALIUBIVSKA,
candidate of pedagogical sciences,
associate professor

o.zaliubivska@vntu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-3595-9110>

Vinnitsia National Technical
University,
✉ 95, Khmelnytske highway,
Vinnytsia, 21000, Ukraine

Olena SLOBODIANIUK,
Candidate of Pedagogical
Sciences, senior researcher

o.slobodianuk@ihed.org.ua

<https://orcid.org/0000-0002-1927-3362>

Institute Higher Education of
the National Academy of
Pedagogical Sciences of Ukraine,
✉ 9, Bastionna Street, Kyiv, 01014,
Ukraine

Оксана ЗАЛЮБІВСЬКА,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Вінницький національний
технічний університет,
✉ Хмельницьке шосе, 95,
Вінниця, 21000, Україна

Олена СЛОБОДЯНЮК,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник

Інститут вищої освіти
Національної академії
педагогічних наук України,
✉ вул. Бастіонна, 9, Київ, 01014,
Україна

Original manuscript received: March 27, 2023

Revised manuscript accepted: April 08, 2023

ABSTRACT

The article discusses the problems of implementing the policy of academic integrity in higher education institutions; it was found that the implementation of fundamental principles, the formation of an educational environment with zero tolerance for violations of ethical standards requires the development of a policy and the introduction of the practice of academic integrity. The key in this process is the agreement of the declaration of values and their approval in educational practice. The results of the study on the awareness of the essence and meaning of academic integrity and the desire to articulate a position on academic integrity by students of the second (master's) level of education of the Vinnytsia National Technical University were also analyzed and summarized. The object of the study was the participants' texts on the meaning of academic integrity in a higher education institution. Qualitative-quantitative analysis was applied to the participants' texts according to the following criteria: 1) identification of positions on the issue of academic integrity; 2) «I»-position (self-discovery, self-analysis, self-exposure); 3) accentuation of texts; 4) appeal to the moral principles of academic integrity.

The authors came to the following general conclusions: at the same time as learning the essence, content and meaning of academic integrity at the theoretical level, almost all research participants emphasized the position of observing academic ethical standards; along with this, it was noticeable that the master's students kept silent about the situation of violation and responsibility, which indicates the avoidance of the discussion regarding the procedures for handling cases of violations and responsibility for non-compliance with ethical principles. The declarative nature of the overwhelming number of the studied texts, hiding the «I» position in them, avoiding the articulation of values give grounds for the conclusion that a significant part of master's students is not aware of the essence and meaning of academic integrity. Generalizations of research results can be used in changing approaches, processes and procedures to improve the system for ensuring academic integrity at the Vinnytsia National Technical University and other institutions of higher education.

Key words: *institution of higher education, academic integrity, policy, regulation, violation of academic integrity, text.*

Вступ. Держава та суспільство розглядають освіту як провідний соціальний інститут. Саме освіта, зокрема й вища, відповідає «за інноваційний розвиток людини, формування конкурентоспроможного людського капіталу, зрештою – успішного майбутнього української нації» [4:4]. У Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки передбачено реалізацію п'яти стратегічних цілей, серед яких – повернення довіри громадян, держави та бізнесу до освітньої, наукової, інноваційної діяльності закладів вищої освіти (далі – ЗВО). Для досягнення цієї цілі передбачено: «розширення сфери застосування зовнішнього незалежного оцінювання, адресного розміщення та проведення конкурсу; сприяння проведенню закладами вищої освіти досліджень і консалтингу для бізнесу; створення умов для розвитку державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти; запровадження ефективних механізмів виявлення порушень академічної доброчесності та процедур притягнення до академічної відповідальності» [7]. Важливість дотримання фундаментальних етичних цінностей в освітньому процесі країн-учасниць Болонського процесу підкреслено в Паризькому комюніке: «Академічна свобода і доброчесність, інституційна автономія, участь студентів і працівників у врядуванні вищої освіти та громадська відповідальність вищої освіти й за вищу освіту становлять основу ЄПВО. Спостерігаючи, як останніми роками деякі з цих фундаментальних цінностей заперечувалися в деяких з наших країн, ми рішуче беремо на себе обов'язок пропагувати й захищати їх у всьому ЄПВО через інтенсивний політичний діалог і співпрацю» [16]. Отож, імплементація фундаментальних принципів, формування освітнього середовища нульової толерантності до порушень етичних стандартів потребує розробки політики та запровадження практики академічної доброчесності (далі – АДЧ).

Методи та методики дослідження: опитування – для дослідження розуміння учасниками дослідження суті та значення АДЧ; якісно-кількісний аналіз текстів з метою виявлення тенденцій у їх ставленні та відношенні до АДЧ; абстрактно-логічний та структурно-аналітичний – для теоретичного узагальнення та формулювання висновків.

Результати та дискусії. На інституційному рівні політику АДЧ прописано в таких документах, як Кодекс честі (добročесності), Етичний кодекс, Положення АДЧ та ін. У листі МОН України (від 23.10.2018 № 1/9-650) «Щодо рекомендацій з академічної добročесності для закладів вищої освіти» відзначено, що нормативні документи повинні чітко регламентувати: види академічної відповідальності за конкретні порушення АДЧ; процедури встановлення та доведення фактів порушень АДЧ; процедури прийняття рішень про академічну відповідальність учасників освітнього процесу, а також органи, що приймають такі рішення; процедури апеляції для осіб, яких звинувачують у порушенні АДЧ.

На думку А. Мельниченко, «кодекс честі ЗВО містить сукупність норм і правил поведінки членів академічної громади, яких повинні дотримуватися всі без винятку її члени. Кодекси честі регламентують нормативну і визначають ціннісну складові регулювання поведінки представників наукової або освітянської спільноти» [3:172].

Зарубіжні фахівці W. Bowers [10], D. McCabe, L. Trevino, G. Pavela, K. Butterfield [15] надають вагоме емпіричне підтвердження ефективності кодексів. Наприклад, дослідження 1995 року D. McCabe і L. Trevino, що охоплювало понад 4 тисячі студентів з 31 університету, засвідчило: якщо в університетах, де запроваджені кодекси честі, 54% студентів зізнались в одному (і більше) випадках застосування недобročесних практик, то в університетах без цього документу – 71% студентів. Документ дозволяє в нормативний спосіб регулювати діяльність учасників освітнього процесу, регламентувати поведінкові моделі, зобов'язуючи до їх виконання всю академічну спільноту [15].

L. Kidwell підкреслила, що сучасні студенти зростають у суспільстві, де відмінності між добром і злом стали розмитими, що змушує розглядати Кодекс честі (кодекс професійної етики) як документ, що – включає в себе основоположні принципи та правила, які дозволяють застосовувати ці принципи та послужити основою дій по відношенню до членів, інтерпретації цих правил і етики рішень, що впливають з конкретних випадків [14]. Подібну позицію займає J. Engler. Досліджуючи причини порушень АДЧ студентами, автор формулює висновок, що освітні заклади повинні формувати та розвивати культуру АДЧ, керівні засади якої задекларовані в кодексі честі закладу [12]. Стратегія підтримки АДЧ та забезпечення якості освіти, на думку D. Lisle, включає програмне забезпечення для виявлення плагіату та кодекс честі, який сприяє підвищенню відповідальності студентів за вибір моделі поведінки в освітньому процесі [11].

Окремі уваги заслуговують дослідження важливості узгодження декларації цінностей та їх утвердження в освітній практиці. S. Karp підкреслила, що знати етичні настанови та бути моральною особою – дві різні речі: «людина повинна знати краще, щоб робити краще» [13:22]. С. Bertolami відзначив, що етична поведінка передбачає самоаналіз: вчинок індивіда має бути продиктованим внутрішньою рефлексією, системою цінностей, власними переконаннями та під впливом зразкових моделей поведінки [9].

У Вінницькому національному технічному університеті (далі – ВНТУ) затверджено «Положення про академічну доброчесність у ВНТУ» [5] (далі – Положення), яке складається з дев'яти розділів та включає як перелік основних термінів, цінностей і принципів, так і розгорнуту кодифікацію, що фіксує обов'язки членів академічної спільноти на основі опису належних і неналежних моделей поведінки; увагу до санкцій і їх диференціацію; створення та фіксацію повноважень такої структури як комісія з питань АДЧ; регламентацію процедур прийняття рішень етичного регулювання навчальної та наукової діяльності. Водночас, особлива увага зосереджена на попередженні порушень АДЧ та інтегрованості її принципів в освітній процес. Ознайомлення, осмислення та визнання основних положень офіційного документу, яким визначено етичні академічні стандарти, є обов'язковою складовою просвітницько-інформаційної роботи всіх науково-педагогічних працівників.

У нашому дослідженні питання АДЧ розглянуто крізь призму результатів опитування, проведеного в січні 2023 року в межах роботи Сектору розвитку персоналу і практик АДЧ Центру забезпечення якості освіти ВНТУ та дисципліни «Інноваційні та психологічні аспекти сучасної освіти». Усім здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти ВНТУ (далі – магістранти) було запропоновано ознайомитися з Положенням та виконати завдання в гугл-формі. Було отримано результати 310-ти магістрантів усіх факультетів ВНТУ.

Перша частина завдання складена з 10 тестових запитань з переліками варіантів відповідей, які апелюють до репродуктивного знання змісту Положення. Максимальні 10 балів за відповіді набрали 54,52% магістрантів, 85,16% – набрали від 8 до 10 балів. Ці результати засвідчують, що переважна більшість магістрантів, які взяли участь у дослідженні, уважно ознайомилися з Положенням та засвоїли його зміст (на теоретичному рівні). Таким чином ми створили умову усвідомленого виконання 2-ї частини завдання – відкритої відповіді-післямови: *«Висловтесь щодо необхідності дотримуватися академічної доброчесності всіма учасниками освітнього процесу, щодо ваших практик її дотримання чи порушення, щодо зв'язку академічної доброчесності з моделлю суспільства, у якому ви хочете жити тощо»*. Ці відповіді стали об'єктом нашого аналізу.

До кожної з відкритих відповідей надалі застосуваємо поняття «текст», усвідомлюючи однак умовність такого означення: далеко не всі відповіді мають ознаки тексту, зокрема такі, як інформативність, оцінність, цілісність, цілеспрямованість, комунікативність. Допускаємо цю умовність, оскільки ми свідомо не висували жодних вимог щодо змісту, структури й обсягу тексту (щоб не наштовхувати магістрантів мислити в контексті дослідження) та не оцінюватимемо якість академічного письма як ознаки АДЧ.

Ми поставили за мету через непрямі відповіді виявити усвідомлення / неусвідомлення магістрантами суті та значення АДЧ, їх бажання / небажання артикулювати свою позицію щодо АДЧ. До текстів ми застосували якісно-кількісний аналіз за такими критеріями: 1) вияв позиції в

питанні АДЧ; 2) «Я»-позиція (самовиявлення, самоаналіз, самовикриття); 3) акцентуація текстів; 4) апеляція до моральних принципів АДЧ.

Окремо зауважимо щодо обсягів відповідей. Обсяг – суперечливий критерій аналізу тексту, він може вказувати на різні, часто протилежні речі. Ми висунули припущення щодо кореляції обсягу тексту та ставлення його автору до теми та підтвердили його. Як показано на *рисунок 1*, відповіді обсягом 1 тисяча знаків без пробілів і більше склали 3, 55%. Основну частину склали відповіді обсягом менше 500 знаків без пробілів – 75,81%. Оскільки відповідь була обов'язковою (гугл не приймав форму без цієї відповіді), то замість змістовної відповіді, респонденти, які не хотіли викладати свої міркування, залишали в графі знак чи слово. Такі відповіді ми визначили як беззмістовні. Їхня кількість складала 5,48%.

Рис. 1. Обсяг текстів в тисячах знаків без пробілів

Текстовий аналіз показує, що жодна відповідь обсягом 200 і менше знаків (50%) не містила виявлення ставлення, досвіду, бачення їх авторів. Ці тексти – переказ чи цитування без посилання Положення чи іншого нормативного документу. Ми припускаємо, що це є виявом індиферентності до теми, небажання висловлюватися, небажання виявляти свій досвід, давати оцінки, що, у свою чергу, імовірно є наслідком неусвідомлення авторами значення АДЧ, корисності доброчесної поведінки для кожного учасника освітнього процесу. Ці припущення підтверджують побіжно виявлений 51 випадок копіпасту чи списування.

Вияв позиції в питанні АДЧ

Ми проаналізували тексти на вияв таких позицій у питанні АДЧ: «за», «проти», «індиферентна позиція», «не знаю, що й думати», «позиція не висловлена». Позиція «за» щодо важливості, необхідності, 34

обов'язковості АДЧ виявлена в переважній кількості текстів (92,91%). При цьому слова, які проявляють найвищу міру важливості АДЧ: безумовно, абсолютно, дуже, безперечно, беззаперечно, надзвичайно, невід'ємно – знайдені в 25,16% текстів. «Індиферентну позицію» відкрито висловив всього 1 респондент (0, 32%) («Мене взагалі не цікавить ця проблема, закінчу університет і забуду про це»). У 3-х роботах (0,97%) була чітко висловлена позиція «проти». Лише в 1-му тексті (0,32%) ми виявили позицію, яку умовно назвали «не знаю, що й думати». Зокрема, його автор написав: «Я був щиро здивований тим, що такий документ існує, тим більше існуванням усіх цих правил». Тексти, які ми визначили як беззмстовні, ми віднесли до групи «позиція не висловлена» (5,48%).

«Я»-позиція (самовиявлення, самоаналіз, самовикриття)

Результати аналізу текстів показують, що респонденти не були схильні виявляти «Я»-позицію у питанні АДЧ. Займенник «я» в усіх його формах був ужитий у 22,90% текстів. При цьому, у 18,71% текстів – особовий займенник уживали у фразах «я вважаю», «мені здається», «я думаю» тощо, після яких йшли загальні фрази, перефразування Положення чи інших документів. Ми не брали їх до уваги. «Я»-позицію, на нашу думку, маркують такі я-висловлювання: «я дотримуюся», «я порушував», «мені соромно за мої огріхи», «це мене не стосується» тощо, також наведення конкретних прикладів (випадків) з власного досвіду навчання та професійної діяльності та їх оцінки в аспекті АДЧ, аналізу наслідків власної доброчесної чи недоброчесної поведінки, перегляду власного ставлення тощо. Тексти з «Я»-позицією склали 4,19%. З них, у 2,26% – прямо зазначено, що автори дотримуються АДЧ. І лише в 1-му тексті (0,32%) наявне викриття власної недоброчесності («Змушений констатувати, що порушував академічну доброчесність»). В інших випадках (90,33%, без урахування «беззмстовних») автори відокремили себе від описуваного явища, вивівши власне «Я» зі своїх текстів. Це помітно і на рівні синтаксису: перевага надана односкладним безособовим та двоскладним реченням з іменним присудком. Доречно тут вказати, що на тлі виявленої майже тотальної підтримки політики АДЧ, описаної в Положенні, слова «погоджуюся», «згоден (згодна)», «підтримую» щодо АДЧ вжиті лише в 2,26% текстів.

Акцентуація текстів

Важливо було з'ясувати, на чому автори текстів акцентують свою увагу на дотриманні АДЧ чи на практиках її порушення. Ми досліджували частотність уживань слів (таблиці 1 і 2), якими в текстах описано академічну доброчесність / недоброчесність: 1) суть і значення; 2) практики; 3) наслідки і процедури. Кожне вказане слово об'єднує всі словоформи та похідні слова. Через флеш іноді подано слово для уточнення значення (стійке словосполучення). У дужках подано кількість текстів, у яких вжито слово. Якщо одне й те ж слово було вжите кілька разів в одній роботі, ми зараховували це як 1 вживання.

Таблиця 1

Акцентуація текстів (2)

Слова, що акцентують дотримання АД	Слова, що акцентують порушення АД
доброчесність (310), дотримання (132), правила (81), необхідно/дотримуватися (73), важливий (66), принципи (62), потрібно/дотримуватися (57), знання/реальні освітні результати, про академічну доброчесність (53), якість/знань, освіти (49), оцінювання/об'єктивне (37), забезпечення/дотримання, справедливості, якості (36), виконувати/доброчесно (28), результат/довіра до (36), обов'язок (27), працевлаштування як результат (22), цінність (17), норма (16), самостійність (виконання) (15), досягнення (13), репутація (11), корисність (11), мотивація (11), культура (7), прозорість (5), готовність (дотримання) (5), самовдосконалення (3), інтелект (3), компетентність (3), посилення на джерела (3), достовірність/інформації (3), освіченість (1), вимогливість (до себе) (1), наполегливість (1).	порушення (38), недотримання (30), відповідальність/за порушення (29), списування (20), недоброчесність (18), обман/брехня (16), плагіат (14), наслідки/порушень (8), оцінювання/ повторне, несправедливе, невідповідне (6), знецінення (6), репутація/порушника (6), покарання (5), фальсифікація (5), виконувати/недоброчесно (5), хабарництво/ нечесне збагачення (4), притягнення/ до відповідальності (4), неякість/знань, освіти (2), шахрайство (2), злочин (2), сором (2), відрахування (2), несправедливість (2), фабрикація (1), традиція (списування) (1), санкції (1), норма/порушення як норма (1), виявлення / порушень (1), процедури/ виявлення, покарань (1).

У таблиці 2 ці ж слова згруповані в бінарні опозиції та 3-ї семантичні гнізда, тому в 2-й та 4-й колонках таблиці вказано кількість вживань, а не текстів. Як видно з таблиці 2, автори текстів приділили більше уваги академічній доброчесності, а не її антиподу. Припускаємо, це свідчить не про перевагу практик дотримання над практиками порушення респондентів, адже аналіз результатів досліджень, у тому числі загальнонаціональних, показує, що значна частина здобувачів українських ЗВО мають досвід недоброчесних освітніх практик [1; 2].

Таблиця 2

Акцентуація текстів (2)

Слова, що акцентують дотримання АДЧ	Кількість вживань	Слова, що акцентують порушення АДЧ	Кількість вживань
Суть і значення			
доброчесність	395	недоброчесність	18
дотримання, необхідно, потрібно, треба, важливо, принципи, забезпечення (дотримання, справедливості, якості), цінність	443	порушення, недотримання	68
Практики			
правила, забезпечення (справедливості, якості), обов'язок, самостійність, норма, оцінювання, виконувати (доброчесно), посилення (на джерела), достовірність (надання достовірної інформації), компетентність/готовність, мотивація, прозорість, культура,	277	списування, обман, брехня, нечесність, плагіат, фальсифікація, чужі (результати, робота, праця), хабарництво, нечесне збагачення, шахрайство, злочин, фабрикація, оцінювання, недостовірні (результати), традиція (списування), виконувати (недоброчесно)	81

Наслідки / процедури			
результат (довіра до), репутація (закладу, де дотримуються), якість (знань, освіти), досягнення, знання (як реальні освітні результати, знання про академічну доброчесність), працевлаштування, корисність, винагорода, інтелект, самовдосконалення, освіченість, вимогливість (здобувача до себе) наполегливість.	207	відповідальність (за порушення), результат (недоброчесних практик), неякість (знань, освіти), репутація (закладу, де порушують), репутація (порушника), покарання, притягнення, сором, наслідки (порушень), знецінення, санкції, виявлення (порушень), процедури (виявлення, покарань), несправедливість, відраховування	74

Результати проведеного І. Тодорово дослідження ставлення студентів ЗВО до порушень АДЧ (плагіат, фальсифікація, списування, замовлення контрольних і кваліфікаційних робіт, хабарі) засвідчують, що «переважна частина студентів загалом поблажливо ставиться до різного роду порушень академічної доброчесності – цілком підтримує або допускає поведінку такого типу» [8:201]. У ситуації вимушеної дистанційної освіти через пандемію та широкомасштабну агресію РФ проти України ці практики не тяжіють у бік зменшення. Учасники дослідження не концентрували на увагу на порушеннях, імовірно, не лише щоб не виявляти власну причетність до них, але й тому, що в освітньому процесі, а відтак у свідомості здобувачів за порушеннями АДЧ далеко не завжди йде відповідальність (санкції). У нашому суспільстві практика подвійних стандартів міцно вкорінена, тож вона помітна і в царині АДЧ. Процитуємо тут витяг з тексту магістранта: «Академічна доброчесність важлива, порушувати її не треба, але з різних причин студенти собі це дозволяють». Про це свідчить, на наш погляд, і надання академічній доброчесності додаткових (викривлених) смислів. Так, неодноразово в текстах ми зустрічали віднесення до практик АДЧ авторів участь в олімпіадах, хакатонах, конкурсах тощо. У тих текстах, які містять заяву про дотримання авторами АДЧ, немає інших прикладів, окрім цих. У жодній з робіт не згадується, що автори не вдавалися до списування, плагіату, некоректного цитування чи інших недоброчесних практик.

Отримані результати віддзеркалюють тенденції в освітньому дискурсі університету: тема практик порушення та відповідальності досі немає необхідного представлення. Формування АДЧ здобувачів – через виявлення порушень і застосування санкцій, поряд з моніторингом задоволеності здобувачів освітнім процесом і відповідної реакції на результати моніторингу, прозорістю оцінювання – ще не набуло системного характеру. Це засвідчують результати масштабного дослідження в 60-ти ЗВО України в межах Проекту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (Academic IQ, 2020-2022), які ми вже аналізували [6], оскільки ВНТУ був учасником цього проекту.

Привертає увагу надто низька частотність у текстах про академічну

доброчесність таких слів, як вимогливість (до себе), освіченість, інтелект, компетентність, зацікавленість, самовдосконалення, культура. Також значимо, що слова, занесені в *таблиці 1–2*, не несуть суб'єктивного смислу. Так, слово «знання» вжито в 17,10% текстів, але в жодному – у словосполученні «мої знання». Слово «цінність» («цінності») вжито в 13,23% текстів, але в жодному – у значенні «цінність для мене», «мої цінності». Оскільки чітку «Я»-позицію ми виявили лише в 4,19% текстів, то зрозуміло, що «Я»-смислами в текстах не наділена переважна більшість слів, поданих у таблицях 1–2 та наступному розділі.

Також ми виявили, що увага магістрантів була зосереджена переважно на практиках здобувачів освіти (слова «студент», «здобувач» в усіх словоформах вжито в 48,39% текстів), а не викладачів (слово «викладач» у всіх словоформах вжито в 10,65% текстів). Слово «викладач», як правило, вживалося в переліку учасників освітнього процесу, які мають дотримуватися АДЧ. І лише в 2,58% текстів про викладачів йдеться окремо, а саме про них як причину недоброчесних практик здобувачів (через високий рівень вимогливості викладача чи низький рівень його професійно-педагогічної компетентності, непорозуміння, конфлікти у педагогічній комунікації, хабарництва). Ці думки магістрантів ВНТУ корелюють з результатами опитування «Академічна доброчесність: стан та фактори впливу» (2016). Наведемо тут деякі їхні відповіді в числовому вимірі: залежно від ЗВО лише для 21% – 45% здобувачів повністю розуміють завдання викладачів; 11% – 34% здобувачів завжди розуміють, як саме викладачі оцінюють їхні роботи в межах дисциплін; 22% – 59% здобувачів завжди отримують коментарі викладачів до письмових, курсових, дипломних робіт [1].

Апеляція до моральних принципів АДЧ

Ми дослідили частотність звертання в текстах до фундаментальних принципів АДЧ, з якими магістранти ознайомилися, вивчаючи Положення (в дужках подана кількість текстів, у яких вживалося слово): справедливість (33), відповідальність (29), чесність (29), довіра (25), повага (14), професійна компетентність (5), гідність (5), толерантність (3), добросовісність (3), мужність (2), рівноправність (1), культура поведінки (1), недискримінаційність (0). Слід констатувати, що вказані поняття були вжиті переважно в переліках принципів, «через кому». Текстів, де автори надавали б цим поняттям особистісного смислу і значення, розмірковували про окремі з цих цінностей, не було виявлено.

Також доводиться констатувати надто низьку частотність вживання кожного з цих слів. Найбільш частотними виявилися слова «справедливість» і «відповідальність». Зазначимо, що часто в текстах слово «справедливість» стояло поряд з «вимогливістю викладача». Високий рівень вимог викладача магістранти сприймають переважно як несправедливість, яка штовхає до порушень АДЧ. Вимогливість здобувача до себе згадується лише в 1-му тексті. Слово «повага» в жодному тексті не вживається в значенні «самоповага». Слово

«відповідальність» не є винятком, і також вжито лише в переліках принципів та сталих словосполученнях офіційно-ділового стилю на кшталт «права, обов'язки та відповідальність», «притягнення до відповідальності», «відповідальність за порушення передбачає», «дисциплінарна та адміністративна відповідальність» тощо. Розмірковувань про відповідальності за власні порушення, за індиферентність до порушень інших тощо не було в жодному тексті.

Оцінних слів на означення недоброчесної поведінки, наприклад, прикметників (чи похідних слів): поганий, ганебний, негідний, недостойний, неприпустимий, недалекоглядний, обурливий – не було вжито в жодній роботі. У 1-му тексті з визначеною «Я»-позицією було зазначено, що «привласнювати чужі здобутки не гарно і не правильно».

Таким чином, на теоретичному рівні переважна більшість учасників дослідження засвоїли поняття АДЧ та висловили позицію підтримки й обов'язковості дотримання АДЧ, проте вони не висловили засудження її порушень. Підкреслене акцентування позиції дотримання академічних етичних стандартів, водночас замовчування ситуації порушення та відповідальності, свідчить про відверте уникання дискусії щодо процедур розгляду порушень та відповідальності за недотримання етичних принципів. Магістранти свідомо уникали оцінних суджень щодо порушників Положення, а їх висловлювання мали декларативний, а не аргументований характер.

Висновки. Декларативний характер переважної кількості текстів, приховування «Я»-позиції, уникання артикуляції цінностей дають підстави для висновку про неусвідомлення значною частиною магістрантів суті, значення АДЧ та наслідків через її порушення.

Задекларована переважною більшістю магістрантів підтримка політики АДЧ без засудження порушення, на нашу думку, є прикладом подвійних стандартів в освітньому середовищі.

Узагальнення результатів дослідження можуть бути використані при зміні підходів, процесів та процедур для вдосконалення системи забезпечення академічної доброчесності у Вінницькому національному технічному університеті та інших закладах вищої освіти. З цією ж метою потребує подальшого вивчення й аналізу досвід провідних університетів світу щодо впровадження освітнього підходу до імплементації фундаментальних принципів АДЧ та забезпечення справедливих прозорих чітких процедур розгляду її порушень.

Література

1. Академічна доброчесність: стан та фактори впливу. Аналітичний центр CEDOS, Gfk Ukraine, SAIUP, 2016. URL : <http://surl.li/gbvzx> ([дата звернення: 04. 04. 2023](#))
2. Вища освіта в Україні: громадська думка студентів. Загальнонаціональне опитування студентів. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, 2015. – URL : <http://surl.li/gbvyy> ([дата звернення: 04. 04. 2023](#))
3. Мельниченко А. Кодекс честі як інструмент дотримання академічної чесності науковця і освітянина. *Академічна чесність як основа сталого розвитку університету*. Київ : Таксон, 2016. С. 171–183.

4. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / [Нац. акад. пед. наук України ; за заг. ред. В. Г. Кременя]. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 384 с.
5. Положення про академічну доброчесність у ВНТУ / [розроб. О. Слободянюк]. Вінниця, Вінницький національний технічний університет, 2021. URL : <https://vntu.edu.ua/uploads/2022/acad.pdf> (дата звернення: 04. 04. 2023)
6. Слободянюк О. М. Моніторинг стану сформованості системи забезпечення академічної доброчесності. *Матеріали LI наук.-техн. конф. підрозділів ВНТУ*, 2022. URL : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-inkonf/all-inkonf-2022/paper/view/16066> (дата звернення: 04. 04. 2023)
7. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. МОН №1/3263-22 від 23. 02. 2022. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehiya.rozv.VO-23.02.22.pdf> (дата звернення: 04. 04. 2023)
8. Тодорова І. Компоненти академічної доброчесності студентів та умови її формування. *Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки*. 2019. Вип. 24. С. 199–205.
9. Bertolami C. N. Why our ethics curricula don't work. [Journal of dental education](#). 2004. № 68. P. 414–425.
10. Bowers W. J. Student dishonesty and its control in college. New York: Bureau of Applied Social Research, Columbia University, 1964.
11. De Lisle J., Joseph-Hyland S., & Bowrin-Williams C. «A little leaven corrupteth the whole lump»: academic cheating as a hindrance to achieving quality in higher education. *Caribb Teach Scholar*. 2011. № 1 (1). P. 5–19.
12. Engler J. N., Landau J.D., Epstein M. Keeping up with the joneses: students perceptions of academically dishonest behaviour. *Teach Psychol*. 2008. № 35 (2). P. 99–102.
13. Karp S. Teaching ethics and professionalism to dental students. *Oral Health*. 2009. № 99. P. 15–23.
14. Kidwell L. A. Student Honor Codes as a Tool for Teaching Professional Ethics. *Journal of Business Ethics*. 2001. № 29. P. 45–49. <https://doi.org/10.1023/A:1006442925586>
15. McCabe D. L., Trevino L. K. What We Know About Cheating in College: Longitudinal Trends and Recent Developments. *Change*. 1996. Vol. 28, No. 1. P. 28–33.
16. Paris Communiqué. URL : <http://surl.li/gbsoy> (дата звернення: 04. 04. 2023)

References

1. *Akademichna dobrochesnist: stan ta faktory vplyvu* (2016) [Academic integrity: status and influencing factors]. Analitichnyj centr CEDOS, Gfk Ukraine, SAIUP [Analytical center CEDOS, Gfk Ukraine, SAIUP]. Retrieved from : <http://surl.li/gbvbx> [in Ukrainian].
2. *Vyshha osvita v Ukrayini: gromadska dumka studentiv. Zagalnonacionalne opytuvannya studentiv* (2015) [Higher education in Ukraine: public opinion of students. National Student Survey]. Fond «Demokratychni iniciatyvy» imeni Ilka Kucheriva [Foundation «Democratic Initiatives» named after Ilko Kucheriv]. Retrieved from : <http://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv>. [in Ukrainian].
3. Melnychenko, A. (2016). *Kodeks chesti yak instrument dotrymannya akademichnoyi chesnosti naukovcya i osvityanyna* [Code of honor as a tool for observing the academic integrity of a scientist and educator]. *Akademichna chesnist yak osnova stalogo rozvytku universytetu – Academic honesty as the basis of sustainable development of the university*. Kyiv : Takson, 171–183. [in Ukrainian].

4. Kremen, V. G. (Ed.) (2021). *Nacionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini* : monografiya / Nacionalna akademiya pedagogichnyh nauk Ukrainy [National report on the state and prospects of education development in Ukraine: monograph / National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine], Kyiv : KONVI PRINT. [in Ukrainian].
5. Slobodianyuk, O. (Ed.) (2021). *Polozhennya pro akademichnu dobrochesnist u VNTU* [Regulations on academic integrity at VNTU], Vinnytsia, Vinnytsia National Technical University. Retrieved from : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-inkonf/all-inkonf-2022/paper/view/16066> [in Ukrainian].
6. Slobodianyuk, O. (2022) *Monitoryng stanu sformovanosti systemy zabezpechennya akademichnoyi dobrochesnosti*. Materialy LI nauk.-texn. konf. pidrozdiliv VNTU, [Monitoring the state of formation of the academic integrity system. Materials LI science and technology. conf. divisions of VNTU]. Retrieved from : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-inkonf/all-inkonf-2022/paper/view/16066> [in Ukrainian].
7. Ministry of Education and Science of Ukraine (№1/3263-22 vid 23.02.2022). *Strategiya rozvytku vyshhoyi osvity v Ukraini na 2022–2032 roky* [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2022–2032]. Retrieved from : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehiya.rozv.VO-23.02.22.pdf> [in Ukrainian].
8. Todorova, I. (2019). *Komponenty akademichnoyi dobrochesnosti studentiv ta umovy yiyi formuvannya* [Components of academic integrity of students and conditions of its formation]. *Vytoky pedagogichnoyi majsternosti*. Seriya: Pedagogichni nauky – Origins of pedagogical skill. Series: Pedagogical sciences, Issue 24, 199–205. [in Ukrainian].
9. Bertolami C. N. (2004) Why our ethics curricula don't work. [*Journal of dental education*](#). № 68. P. 414–425. [in English].
10. Bowers, W. J. (1964). *Student dishonesty and its control in college*. New York: Bureau of Applied Social Research, Columbia University. [in English].
11. De Lisle, J., Hyland-Joseph, S., Bowrin-Williams, C. (2011). «*A little leaven corrupteth the whole lump*»: *academic cheating as a hindrance to achieving quality in higher education*. *Caribb Teach Scholar*, 1(1), 5–19. [in English].
12. Engler, J. N, Landau, J. D., Epstein, M. (2008). *Keeping up with the joneses: students perceptions of academically dishonest behaviour*. *Teach Psychol*, 35 (2), 99–102 [in English].
13. Karp, S. (2009). *Teaching ethics and professionalism to dental students*. *Oral Health*, 99, 15–23. [in English].
14. Kidwell, L. A. (2001). *Student Honor Codes as a Tool for Teaching Professional Ethics*. *Journal of Business Ethics*, 29, 45–49. <https://doi.org/10.1023/A:1006442925586> [in English].
15. McCabe, D. L., Trevino, L. K. (1996). «*What We Know About Cheating in College: Longitudinal Trends and Recent Developments*». *Change*. Vol. 28, No. 1, 28–33. [in English].
16. Paris Communiqué. (2018). Retrieved from : <http://surl.li/gbsoy> [in English; in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто проблеми імплементації політики академічної доброчесності у закладах вищої освіти; з'ясовано, що імплементація фундаментальних принципів, формування освітнього середовища нульової толерантності до порушень етичних стандартів потребує розробки політики

та запровадження практики академічної доброчесності. Ключовим у цьому процесі є узгодження декларації цінностей та їх утвердження в освітній практиці. Також проаналізовано та узагальнено результати дослідження щодо усвідомлення суті та значення академічної доброчесності, бажання артикулювати позицію щодо академічної доброчесності здобувачами другого (магістерського) рівня освіти Вінницького національного технічного університету. Об'єктом дослідження були тексти учасників про значення академічної доброчесності в закладі вищої освіти. До текстів було застосовано якісно-кількісний аналіз за такими критеріями: 1) вияв позиції в питанні академічної доброчесності; 2) «Я»-позиція (самовиявлення, самоаналіз, самовикриття); 3) акцентуація текстів; 4) апеляція до моральних принципів академічної доброчесності. Автори прийшли до таких загальних висновків: водночас із засвоєнням суті, змісту і значення академічної доброчесності на теоретичному рівні майже всі учасники дослідження підкреслили акцентували позицію дотримання академічних етичних стандартів; разом з тим було помітне замовчування магістрантами ситуації порушення та відповідальності, що свідчить про уникання дискусії щодо процедур розгляду справ порушень та відповідальності за недотримання етичних принципів. Декларативний характер переважної кількості досліджених текстів, приховування в текстах «Я»-позиції, уникання артикуляції цінностей дають підстави для висновку про неусвідомлення значною частиною магістрантів суті та значення академічної доброчесності. Узагальнення результатів дослідження можуть бути використані при зміні підходів, процесів та процедур для вдосконалення системи забезпечення академічної доброчесності у Вінницькому національному технічному університеті та інших закладах вищої освіти.

Ключові слова: заклад вищої освіти, академічна доброчесність, політика, положення, порушення академічної доброчесності, текст.